

DOI: 10.55643/fcaptr.6.47.2022.3867.

Наталія Акімова

к.е.н., професор, Державний біотехнологічний університет, Харків, Україна;
 e-mail: akimovans@ukr.net
 ORCID: [0000-0002-8608-8757](https://orcid.org/0000-0002-8608-8757)
 (Corresponding author)

Тетяна Наумова

к.е.н., доцент, Державний біотехнологічний університет, Харків, Україна;
 ORCID: [0000-0002-8373-870X](https://orcid.org/0000-0002-8373-870X)

Асває Азадєн

PhD (Економіка), Університет Ель Завія, Ез-Завія, Лівія;

Вікторія Козуб

к.е.н., доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, Україна;
 ORCID: [0000-0002-0402-8508](https://orcid.org/0000-0002-0402-8508)

Сергій Козуб

PhD (Економіка), Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса», Харків, Україна;
 ORCID: [0000-0002-4692-7958](https://orcid.org/0000-0002-4692-7958)

Received: 20/09/2022

Accepted: 08/12/2022

Published: 30/12/2022

© Copyright
 2022 by the author(s)

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ МСФЗ

АНОТАЦІЯ

Моделювання, будучи універсальним методом наукового пізнання, передбачає вивчення будь-якого об'єкта (процесу) у вигляді створення сукупності моделей, які мають основні характеристики та властивості досліджуваного об'єкта. Економічне моделювання є відтворенням економічних об'єктів та процесів в обмежених, малих експериментальних формах та штучно створених умовах. Моделювання як науковий метод давно почали використовувати в системі наукових досліджень загалом та обліку зокрема.

Метою статті є вдосконалення теоретичних та методичних підходів до дослідження бухгалтерського моделювання для організації ефективного облікового процесу, що дозволяє підвищити якість результатної інформації та створити прийнятні умови переходу до використання міжнародних стандартів фінансової звітності. У результаті проведеного дослідження було розглянуто можливості моделювання облікового процесу на сучасному етапі й розроблено моделі складання бухгалтерської (фінансової) та управлінської звітності в умовах переходу до МСФЗ. Охарактеризовано 3 моделі облікової політики та запропоновано концептуальна модель формування облікової політики відповідно до МСФЗ, що дозволить розглядати облікову політику як інструмент оптимізації процесу підготовки звітності за МСФЗ. Доведена необхідність розробки механізму формування управлінської облікової політики, спрямованої на підготовку інформації відповідно до вимог МСФЗ, що підвищує ступінь достовірності інформації та дозволяє оптимізувати на різних рівнях управління процес ухвалення управлінських рішень. Проаналізовано способи отримання звітності за МСФЗ українськими компаніями та запропоновані моделі обробки облікової інформації при використанні методу трансформації, паралельного обліку (конверсії), трансляції, а також концептуальна модель автоматизованої обробки облікової інформації при використанні комбінованого методу складання бухгалтерської (фінансової) звітності. Зроблено висновок, що застосування розробленої методики дозволить автоматизувати складання бухгалтерської (фінансової) звітності підприємств в умовах переходу на міжнародні стандарти та оперативно отримувати достовірну результатну інформацію, необхідну зацікавленим користувачам для ухвалення економічних рішень. Запропоновано модель трансформації бухгалтерської звітності у формат управлінських звітів, адаптованих до вимог МСФЗ, у якій виділено взаємозв'язок окремих показників балансу за видами діяльності з іншими управлінськими звітами. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що використання розроблених науково-методичних рекомендацій, моделей та методик відповідно до принципів міжнародних стандартів фінансової звітності сприятиме підвищенню якості інформаційних ресурсів та зростанню ефективності використання господарських засобів суб'єктів господарювання.

Ключові слова: МСФЗ, моделювання, концептуальна модель, облікова політика, фінансова звітність, трансформація фінансової звітності, управлінська звітність

JEL Класифікація: M16, M41, F55, O21

ВСТУП

Система бухгалтерського обліку як найважливіша частина інформаційної системи підприємства нині перебуває на стадії реформування. Одним із напрямів подальшого розвитку бухгалтерського обліку та звітності є підвищення якості результатної інформації за допомогою побудови ефективного облікового процесу, що й зумовило необхідність дослідження можливостей бухгалтерського моделювання.

Застосування методу моделювання до дослідження системи бухгалтерського обліку полягає у відображенні послідовності етапів перетворення облікової інформації від загальної концептуальної моделі до алгоритмічної моделі, що дозволяє розрахувати оптимальний з економічної точки зору результат облікового процесу. Отже, бухгалтерське моделювання дозволяє з безлічі можливих варіантів вибрати оптимальну модель організації облікового процесу відповідно до масштабу та особливостей фінансово-господарської діяльності підприємства. Побудова ефективного облікового процесу на підприємстві сприятиме активнішому використанню міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), які є основним інструментом реформування бухгалтерського обліку. Таким чином, виникла необхідність створення моделей, що відображають процес формування бухгалтерської (фінансової) звітності згідно з міжнародними стандартами різними методами з метою вибору оптимального, відповідно до наявних трудових та фінансових ресурсів на підприємстві.

Перед українськими організаціями, зацікавленими в залученні зарубіжних інвесторів, виході на міжнародні ринки капіталу, установленні партнерських відносин з іноземними контрагентами, стоїть самостійне завдання практичного застосування МСФЗ для складання фінансової звітності, що є умовою інтеграції у світове економічне середовище. У зв'язку з цим особливо необхідною є розробка комплексного й системного підходу до впровадження МСФЗ у вітчизняну бухгалтерську практику. Проте викликає занепокоєння недостатність знань і вимог окремих МСФЗ, і розуміння їхньої сутності в сукупності, що склалися в українській професійній бухгалтерській спільноті.

Аналіз вітчизняної літератури, присвяченої МСФЗ, свідчить про наявність низки невирішених проблем у цій галузі. Практично не представлені роботи, що розглядають значущість теоретичних засад, які обґрунтовують закономірності формування системи МСФЗ, необхідність їх удосконалення. Слід зазначити брак інформації про зарубіжні розробки щодо проблем теоретичного обґрунтування, змісту та використання МСФЗ. У сучасних умовах виявилися не до кінця дослідженими й питання організації та методики складання фінансової звітності за МСФЗ в основній інституційній ланці – у комерційних організаціях, недостатньо досліджено обліково-аналітичне забезпечення цього процесу.

Недостатнє опрацювання теоретичного та методичного супроводу процесу побудови управлінської обліково-аналітичної системи на основі інформаційної платформи МСФЗ, недосконалість інструментарію, недостатня обізнаність менеджменту підприємства щодо споживчих властивостей МСФЗ, а також про перспективи використання МСФЗ для управлінських цілей свідчить про наявність прихованих резервів для побудови ефективної системи управлінського обліку. У цих умовах необхідне всебічне дослідження теоретико-методологічних та практичних аспектів побудови системи управлінського обліку в умовах адаптації до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Усе викладене вище приводить до висновку, що потрібні комплексні дослідження можливостей переходу до МСФЗ з використанням моделювання облікового процесу й за українськими стандартами, і в умовах переходу до використання міжнародних стандартів фінансової звітності. Наукова значимість цієї проблеми та недостатнє теоретичне й практичне опрацювання вищезазначених проблем визначили вибір теми цієї статті.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

В академічній літературі є достатньо публікацій, які висвітлюють питання моделювання в бухгалтерському обліку й розглядають цей процес із різних точок зору, а саме: моделювання як науковий метод, процес створення моделей, концепції облікового моделювання, моделювання облікової політики [1-3 та ін.]. Незважаючи на це, науковці майже не розглядають питань моделювання облікового процесу в умовах адаптації до МСФЗ та використання автоматизованих інформаційних систем.

О. В. Радова, розглядаючи питання гармонізації та адаптації бухгалтерського обліку й фінансової звітності, акцентує увагу на основних перевагах МСФЗ та недоліках вітчизняної фінансової звітності й наголошує, що «найбільш вагомими перешкодами для успішного впровадження Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності на вітчизняних підприємствах є: – нерозуміння щодо характеру МСФЗ» [4, с. 788-789]. Т. Каменська, розг-

лядаючи проблеми впровадження МСФЗ, розподіляє їх за трьома напрямками: технічні, організаційні та освітні проблеми [5, с. 41-43]. Р. В. Кузіна до цих проблем додає «потребу у вирішенні питань правового впровадження (enforcement) МСФЗ в національну практику» [6].

Ряд дослідників виділяє такі проблеми фінансової звітності за МСФЗ, як: задоволення потреб користувачів фінансової звітності; розбіжність вітчизняного законодавства з МСФЗ; розбіжності в структурі і змісті форм фінансової звітності та ін. [7-11]. На нашу думку, для вирішення цих проблем потрібен комплексний підхід. У зв'язку з цим особливо необхідною є розробка комплексного й системного підходу до впровадження МСФЗ у вітчизняну бухгалтерську практику. Проте викликає занепокоєння недостатність і знань про вимоги окремих МСФЗ, і розуміння їхньої сутності в сукупності, що склалися в українській професійній бухгалтерській спільноті.

В. В. Резніковою здійснено аналіз законодавчого регулювання, поглядів вітчизняних науковців щодо сутності та особливостей складання й подання фінансової звітності за міжнародними стандартами. Розглянуто основні організаційні аспекти, принципи та норми підготовки основних форм консолідованої фінансової звітності вітчизняними підприємствами. Однак авторка недостатньо уваги приділила напрямам удосконалення процесу складання та подання фінансової звітності за вимогами українського законодавства й міжнародних стандартів [12].

Щодо етапів процесу переходу на МСФЗ, то різні автори виділяють від чотирьох до десяти й більше етапів при трансформації звітності. Такий поділ досить суб'єктивний, однак принципово не змінює суті процесу, оскільки одне й те ж завдання можна сформулювати й у вигляді одного, і у вигляді трьох етапів. О. В. Харламова пропонує «в процесі переходу на МСФЗ-звітність виділяти три періоди: підготовчий; перехідний; перший звітний» [13, с. 217]. Ми пропонуємо 4 етапи трансформації: підготовчий, основний (етап трансформації), технічний, заключний. Слід зазначити, що підготовчий етап, на відміну від інших етапів, не регламентований жодним стандартом або законодавчим документом, тому кожний спеціаліст формує його на свій розсуд. Тому, на нашу думку, є доволі слушною пропозиція автора, що «на підготовчому етапі трансформації доцільно паралельно організувати: інвентаризацію всіх наявних активів та зобов'язань; аналіз звітності, складеної за П(С)БО; розробку методичної (обліково-аналітичної) бази» [13, с. 217].

Погоджуємося з Л. Т. Богущою, яка зазначає, що «сьогодні немає єдиної методики проведення трансформації звітності, складеної відповідно до П(С)БО, у звітність, яка б відповідала Міжнародним стандартам фінансової звітності. У кожному окремому випадку на неї впливатимуть особливості фінансово-господарської діяльності, порядок організації бухгалтерського обліку та облікова політика підприємства» [14, с. 1304].

На сьогодні більшість авторів пропонують використовувати два підходи щодо формування звітів відповідно до МСФЗ: конверсія або трансформація [15, с. 789; 16, с. 571; 17, с. 85]. О. В. Харламова розглядає 3 підходи до складання МСФЗ-звітності: трансформацію, паралельний облік і трансляцію [13, с. 216]. Ми пропонуємо додати четвертий метод складання бухгалтерської (фінансової) звітності – комбінований, на основі якого в роботі запропонована концептуальна модель автоматизованої обробки облікової інформації комбінованим методом.

Зазначимо, що в більшості робіт не розглядають теоретичних і методичних підходів до моделювання облікового процесу, які дозволяють підвищити якість результатної інформації та створити прийнятні умови переходу до використання міжнародних стандартів фінансової звітності вітчизняними підприємствами. Тому саме моделі облікового процесу були основою методичних підходів до складання фінансової звітності в умовах переходу до МСФЗ при написанні цієї статті. Поза увагою авторів залишаються й питання автоматизації складання фінансової звітності за МСФЗ.

Проблематика теоретичних і методологічних аспектів системи управлінського обліку отримала висвітлення в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів [18-24]. Заслуговує на увагу пропозиція В. Швеця, який, дослідивши методологічні та організаційні засади управлінського обліку, запропонував 17 стандартів управлінського обліку «для здійснення процедур ведення обліку та складання звіту про управління», які «служитимуть внутрішніми орієнтирами підприємства для здійснення процедур ведення обліку та складання звіту про управління» [24, с. 51]. Більшість же вчених пропонують складати управлінську звітність на основі гармонізації з МСФЗ, без формування окремих стандартів.

Недостатнє теоретичне та практичне опрацювання питань застосування бухгалтерського моделювання у сфері формування фінансової та управлінської обліково-аналітичної системи на основі інформаційної платформи МСФЗ зумовило вибір теми статті, постановку мети та завдань дослідження.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є вдосконалення теоретичних і методичних підходів щодо формування обліково-аналітичної системи фінансової та управлінської звітності на основі інформаційної платформи МСФЗ з використанням процесу моделювання, що дозволить підвищити якість результатної інформації та створити прийнятні умови переходу до використання міжнародних стандартів фінансової звітності.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися такі завдання:

- розробити модель облікової політики, що забезпечує відповідність фінансової звітності вимогам МСФЗ;
- запропонувати механізм формування управлінської облікової політики за МСФЗ і П(С)БО на основі інформаційної платформи МСФЗ;
- порівняти методи складання бухгалтерської (фінансової) звітності за міжнародними стандартами, визначити переваги та недоліки кожного, узагальнити їхню сутність та запропонувати новий, більш оптимальний метод, який реалізується за умови автоматизованої обробки;
- запропонувати концепцію формування управлінської обліково-аналітичної системи на основі інформаційної платформи МСФЗ;
- розробити модель трансформації бухгалтерської звітності у формат управлінських звітів, адаптованих до вимог МСФЗ.

МЕТОДИ

Методологічною основою дослідження є загальнонауковий метод моделювання, який виступає базовим методом розвитку системи бухгалтерського обліку на макро- та мікрорівнях. У процесі написання статті застосовувалися й загальнонаукові, і спеціальні методи дослідження. Аналіз та синтез застосовано під час проведення теоретичних узагальнень, формулювання відповідних висновків та при розробці функціональної схеми бухгалтерського моделювання. Гносеологічний метод застосовано для уточнення та поглиблення змісту понять і категорій у сфері моделювання системи бухгалтерського обліку. Бібліографічний аналіз забезпечив виявлення тенденцій розвитку моделювання в наукових дослідженнях із бухгалтерського обліку. Системний підхід виступив основою для визначення об'єктів моделювання при складанні фінансової звітності за МСФЗ, а саме облікової політики, методів трансформації. Системно-структурний метод дозволив сформулювати класифікацію моделей облікової політики. Метод моделювання використано під час розробки концептуальних моделей обробки облікової інформації при різних методах трансформації фінансової звітності, облікової політики відповідно до МСФЗ та облікової політики в управлінській обліково-аналітичній системі. Метод аналогії та групування – при визначенні етапів облікового процесу при складанні технічного завдання на розробку автоматизованої системи обліку за МСФЗ. При огляді літературних джерел застосовано аналітичний метод.

РЕЗУЛЬТАТИ

Процес переходу до МСФЗ не є простим, тому в результаті Рада з МСФЗ і розробила стандарт МСФЗ (IFRS) 1 «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» (МСФЗ (IFRS) 1), який набув чинності 01.01.2004 року і який містить чіткий алгоритм підготовки такої звітності.

Для переходу до МСФЗ та складання першої звітності велике значення мають вибір та застосування облікової політики. Відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності, облікова політика підприємства має бути складена відповідно до МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [25, с. 71-72].

Вибір організацією облікової політики, що становить звітність відповідно до МСФЗ, не є довільним, а обмежується положеннями стандартів та інтерпретацій. Співавтор цієї статті Асває Азадєн у своєму дисертаційному дослідженні пропонує 3 моделі формування облікової політики (Табл. 1) [26, с. 135].

Таблиця 1. Моделі формування облікової політики. (Джерело: [26, с. 135])

Модель	Характеристика
МОДЕЛЬ 1	Формування облікової політики здійснюється в аспекті підготовки та подання тільки фінансової звітності, тобто розділи політики розробляються за призначенням кожного МСФЗ або параграфів НП(С)БО, які передбачають порядок складання, подання та внесення змін до звітності. У кожному розділі в короткому й доступному для розуміння вигляді описуються основні вимоги кожного стандарту МСФЗ або параграфа НП(С)БО стосовно діяльності організації. Тому питання організації, постановки та ведення бухгалтерського обліку в цьому варіанті облікової політики не розглядаються й повинні представлятися в окремих організаційно-розпорядчих корпоративних документах (положеннях, інструкціях, наказах і т. д.). Такі документи розробляються на підставі Закону про бухгалтерський облік та фінансову звітність і наказу.
МОДЕЛЬ 2	Формування облікової політики проводиться тільки для операцій, фактично проведених в організації. Надалі при появі нових операцій або подій, порядок їх відображення вноситься в чинну облікову політику в порядку, передбаченому МСФЗ 8. При цьому в облікову політику включаються розділи, які встановлюють і методи та принципи складання фінансової звітності, і конкретні методи й прийоми ведення бухгалтерського обліку, у т. ч. організаційно-технічні й методологічні. Такий варіант облікової політики передбачений нормами Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність».
МОДЕЛЬ 3 (модифікована)	Формування облікової політики проводиться в повному обсязі розроблених МСФЗ і розділів НП(С)БО незалежно від наявності в організації тих чи інших елементів обліку та звітності. Така облікова політика рекомендується для груп організацій із консолідованою звітністю. Вона являє собою документ, що зв'язує в єдину систему фінансову звітність, облікові принципи для всіх елементів обліку та звітності, що описуються всіма стандартами, правилами організації та документування обліку, облікові регламенти і т. д.

Розглянувши переваги та недоліки кожної моделі, автор [26] запропонував концептуальну модель облікової політики відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), яка ґрунтується на результатах аналізу моделі 2. Ця модель передбачає розкриття основних положень облікової політики як частини фінансової звітності за МСФЗ з точки зору її використання зовнішніми користувачами. Запропонована модель є практичним інструментом для самостійної підготовки облікової політики щодо МСФЗ вітчизняними комерційними організаціями (Рис. 1).

Також автор вважає, що «ця облікова політика може використовуватися в якості корпоративного документа, що забезпечує єдину систему обліку та звітності і в якості практичного посібника для поточного навчання фахівців організації при переході до МСФЗ» [26, с. 134].

На нашу думку, облікова політика за МСФЗ повинна мати дві основні складові – організаційно-технічну й методичну. Організаційно-технічна компонента облікової політики – це форми первинної документації, форми звітності та примітки до неї, документообіг за МСФЗ, а також інші організаційно-розпорядчі документи.

Відповідно до вимог складання фінансової звітності за МСФЗ, облікова політика, як правило, може бути розкрита в примітках як невеликий витяг із загальної облікової політики. Набагато рідше трапляються випадки, коли облікова політика в частині першого застосування МСФЗ виділена в самостійний розділ облікової політики. На нашу думку, найкращим варіантом для використання в практичній роботі буде представлення облікової політики у вигляді підрозділів загальної облікової політики за МСФЗ або окремого розділу.

Відповідно до політики в області формування управлінського обліку, здійснюється планування діяльності підприємства, процедури з формування бюджетів, ухвалення рішень, форм і порядку документообігу та ін. На облікову політику в цій галузі покладається не тільки процес опису процедур щодо ухвалення рішень, але й компетенція посадових осіб, перелік документів, що оформляються за ухваленими рішеннями.

Дотримуючись загальної концепції по відношенню до визначення облікової політики для цілей управлінського обліку, орієнтованого на вимоги МСФЗ, можемо запропонувати таке визначення досліджуваного терміна:

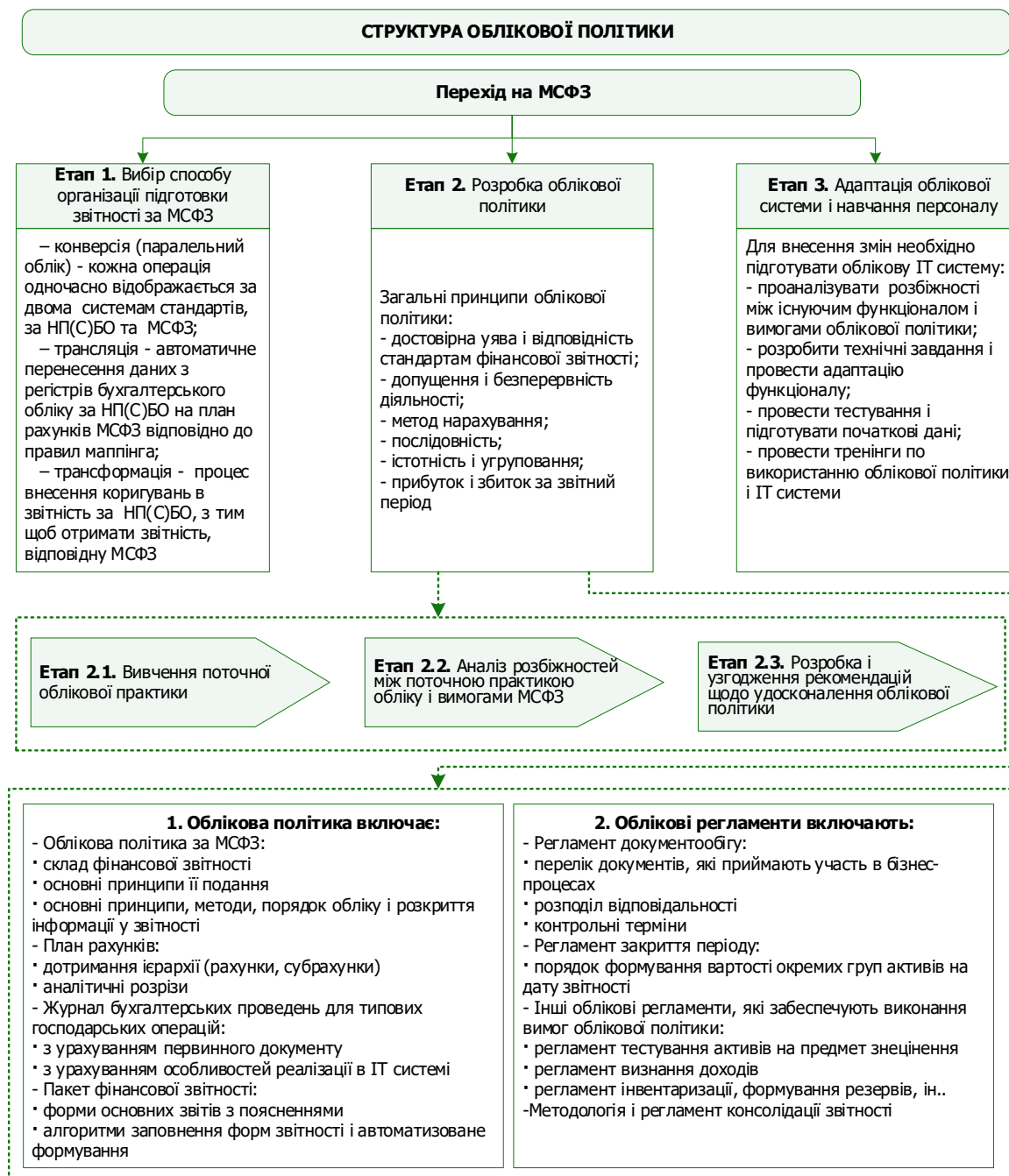

Рис. 1. Концептуальна модель формування облікової політики відповідно до МСФЗ. (Джерело: [26, с. 136])

Облікова політика, сформована для управлінського обліку – це встановлена підприємством сукупність способів і прийомів ведення обліку та звітності, що забезпечує безперервність і спадкоємність управлінського обліку та покликана забезпечити достовірною інформацією зацікавлених користувачів із метою адекватної оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта. Облікова політика в системі управлінського обліку – це самостійно розроблений організацією внутрішній інструмент, який дозволяє отримувати вибіркові дані, необхідні для ухвалення сучасних і реалістичних рішень менеджерами компанії.

Для формування облікової політики в управлінській обліково-аналітичній системі на основі інформаційної платформи МСФЗ в основу рекомендується взяти облікову політику, складену за вітчизняними стандартами й жорстко регламентованим вітчизняним законодавством. Далі необхідно проаналізувати її основні положення з позиції реалізації в площині управлінського обліку й спробувати перетворити їх на положення облікової політики для цілей управлінського обліку за МСФЗ, які орієнтовані на професійне судження і, як наслідок, дають велику свободу дій. Механізм цієї процедури представлений на Рис. 2.

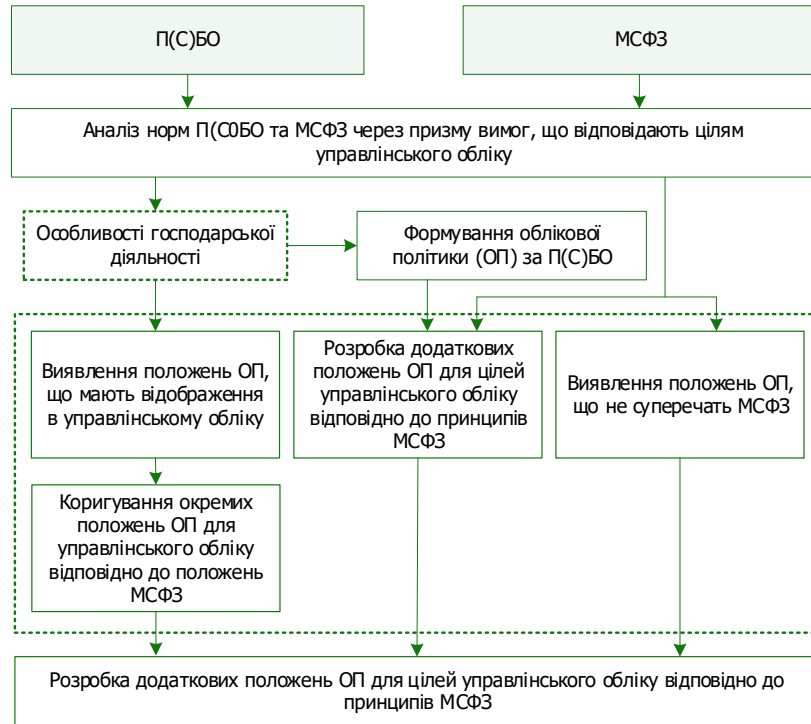

Рис. 2. Процес уніфікації облікової політики за МСФЗ і П(С)БО в управлінській обліково-аналітичній системі на основі інформаційної платформи МСФЗ.

Процес розробки облікової політики для управлінського обліку, орієнтованого на вимоги МСФЗ, дозволяє знизити витрати на проведення трансформаційних процедур. Методика формування облікової політики, орієнтованої на принципи МСФЗ, відображає взаємозв'язок міжнародних стандартів, фінансового та управлінського обліку (Рис. 3).

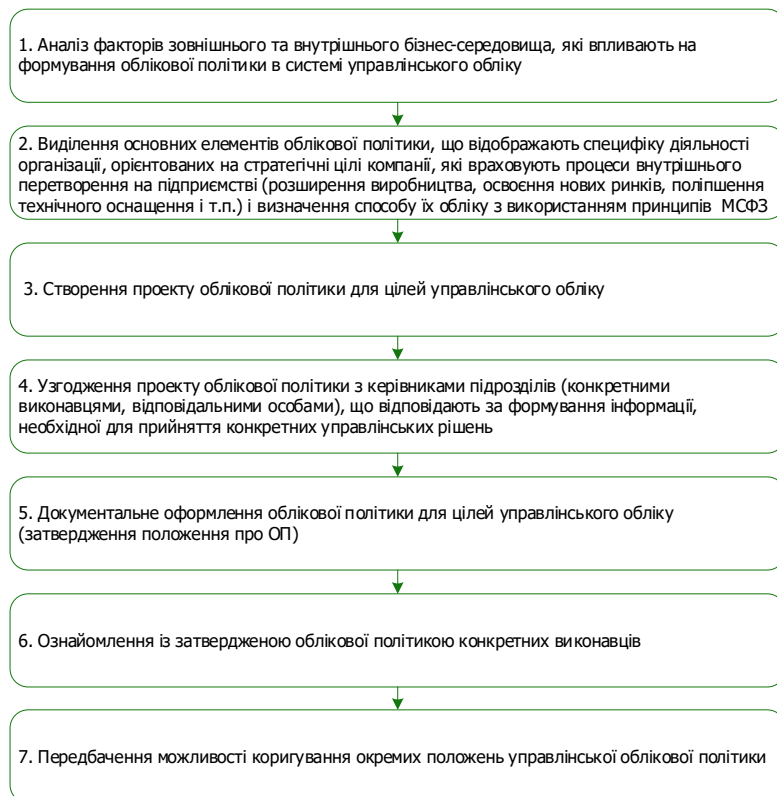

Рис. 3. Методика формування облікової політики в управлінській обліково-аналітичній системі відповідно до принципів МСФЗ.

При підготовці облікової політики для цілей управлінського обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів рекомендується дотримуватися правила: якщо застосування МСФЗ дозволяє сформувати звітність, придатну для цілей управління організацією, то стандартів необхідно дотримуватися. Якщо для деяких конкретних господарських операцій необхідні методи обліку, які економічно обґрунтовані, але не відповідають МСФЗ, від застосування міжнародних стандартів можна відмовитися для обліку таких операцій.

Таким чином відзначимо, що найбільший ефект облікова політика дає у вигляді підвищення ефективності роботи всієї компанії й окремих її підрозділів. Це забезпечується насамперед узгодженою роботою кожного підрозділу з фінансовою структурою організації з питань змісту окремих положень облікової політики для цілей управлінського обліку.

Проблеми підготовки першої звітності з МСФЗ нині не втрачають своєї актуальності. Дедалі більше компаній розпочинатимуть підготовку звітності за МСФЗ і будуть зіштовхуватися з різними труднощами, які можуть мати й методичний, і організаційний характер.

Процес підготовки першої звітності за МСФЗ з організаційної точки зору можна розділити на кілька етапів, кожен із яких пов'язаний зі своїми проблемами. Першим етапом, на нашу думку, є вибір методу підготовки першої звітності за МСФЗ. Відповідно до західних стандартів існують два основні методи підготовки звітності: трансформація й конверсія (паралельний облік). Останнім часом також виділяють метод трансляції проводок. Вибір методу, як правило, обумовлений передбачуваними витратами та метою впровадження міжнародних стандартів на підприємстві. Кожен із наведених вище способів має свої особливості в практичному застосуванні. Іноді деякі компанії поєднують один або кілька вищезгаданих способів підготовки першої звітності.

Розгляньмо існуючі підходи до складання бухгалтерської (фінансової) звітності відповідно до МСФЗ кожним методом, вибір якого, як правило, обумовлений передбачуваними витратами та метою запровадження міжнародних стандартів на підприємстві.

Метод паралельного обліку є найскладнішим із погляду реалізації, але він здатний забезпечити найвищий рівень відповідності вітчизняної бухгалтерської (фінансової) звітності міжнародним стандартам. Слід відзначити, що метод паралельного обліку неможливо технічно реалізувати без упровадження дорогої автоматизованої інформаційної системи, особливо на великому підприємстві. Складання бухгалтерської (фінансової) звітності шляхом паралельного обліку представлено як концептуальна модель обробки облікової інформації за звітний період (Рис. 4). Згідно з Рис. 4, кожний факт господарської діяльності реєструється окремо в кожному з паралельних видів обліку. На підставі інформації з первинних документів формуються облікові реєстри для кожного виду обліку, а потім складається бухгалтерська (фінансова) звітність щодо кожного стандарту, що застосовується.

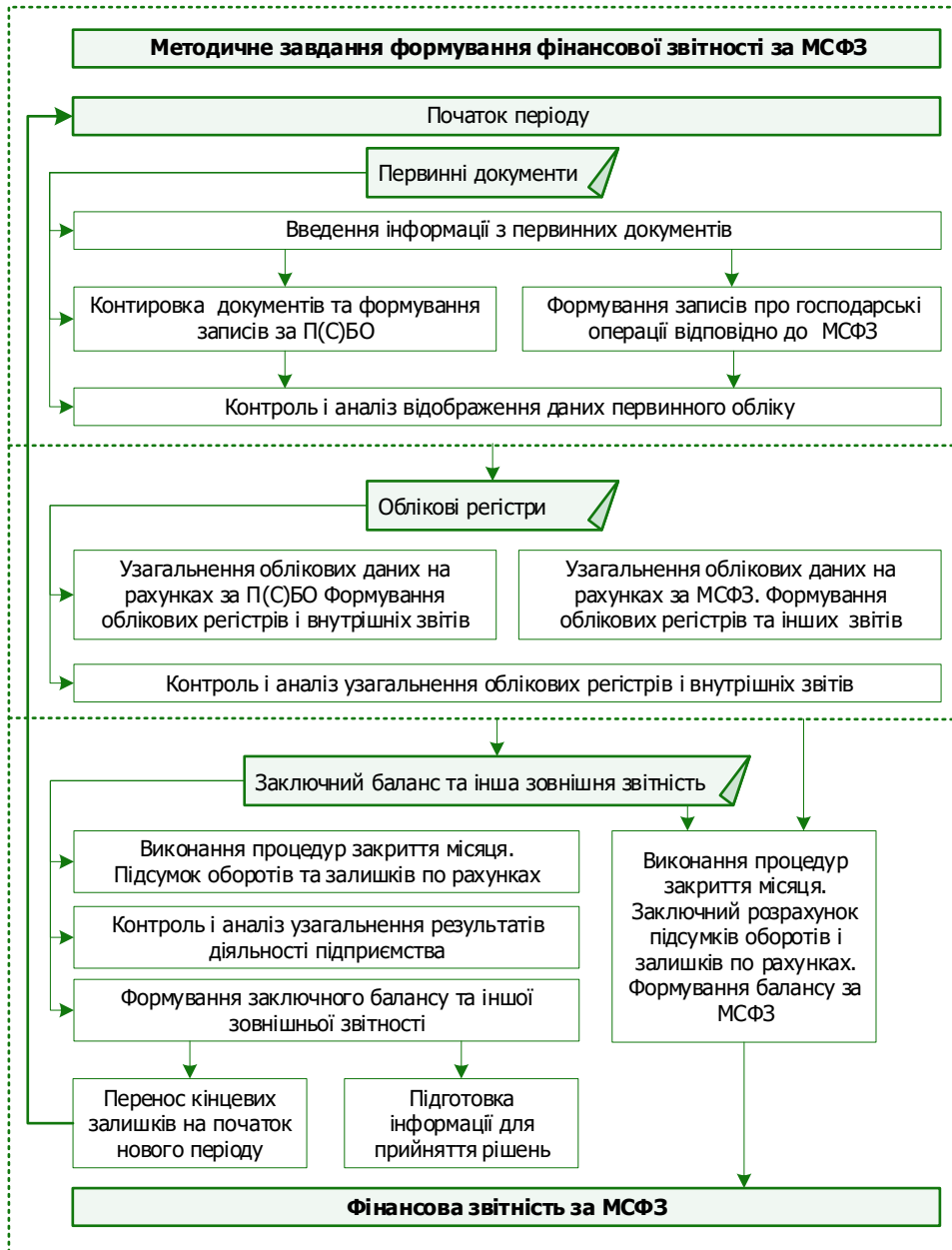

Рис. 4. Концептуальна модель обробки облікової інформації методом конверсії (паралельного обліку).

Таким чином, нами встановлено, що метод паралельного обліку передбачає максимальне зближення облікових даних за українськими й міжнародними стандартами та, як наслідок, гарантує високу достовірність бухгалтерської (фінансової) звітності. Однак він є виправданим, якщо власники підприємства зацікавлені в підвищенні якості облікової інформації та регулярному отриманні бухгалтерської (фінансової) звітності за міжнародними стандартами.

Метод трансформації звітності дозволяє отримувати звітність відповідно до МСФЗ на основі звітності, складеної за П(С)БО, за допомогою коригування показників на величину відмінностей в обліку та звітності. Нами встановлено, що цей метод найменше підлягає автоматизації, оскільки багато коригувань показників звітності виконуються експертами з їхнього професійного судження, що в підсумку є причиною помилок і спотворень. Отже, фінансова звітність, отримана внаслідок трансформації, несе певний інформаційний ризик. Складання бухгалтерської (фінансової) звітності методом трансформації представлено у вигляді концептуальної моделі обробки облікової інформації за звітний період (Рис. 5).

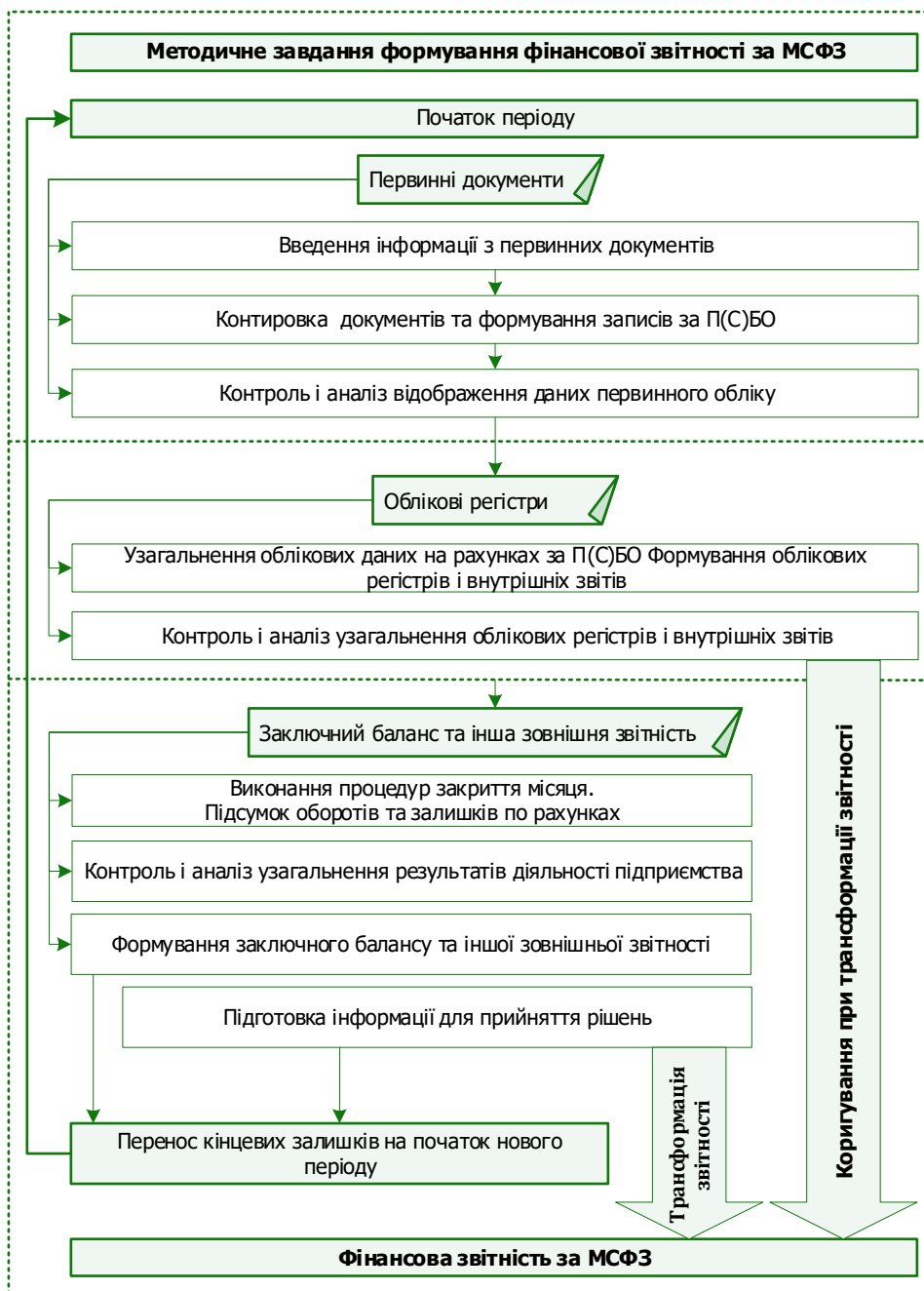

Рис.5. Концептуальна модель обробки облікової інформації методом трансформації. (Джерело: [26, с. 147]).

Вимогою часу та запорукою успішного переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності є автоматизація бухгалтерського обліку. Однією з актуальних сучасних проблем бухгалтерського обліку є мало розроблена методологія автоматизованої форми бухгалтерського обліку.

Погоджуємося з думкою Н. М. Бразілій та Ю. М. Крот, які наголошують, що «одним із найважливіших процесів сучасності є інтеграція світової економіки. Цей факт робить автоматизацію бухгалтерського обліку вимогою часу й запорукою успішного переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності... Також у зв'язку з переходом до МСФЗ виділяється ще одна проблема автоматизації бухгалтерського обліку, зумовлена необхідністю вдосконалення програмних продуктів під нові стандарти ведення обліку» [27, с. 901].

На нашу думку, вибір програмного продукту повинен ґрунтуватися на функціональності програми (кількості автоматизованих коригувань), можливості її доопрацювання (наявність «відкритого коду»), вартості обслуговування та

сумісності з наявними обліковими програмами. При виборі автоматизованої системи бухгалтерського обліку насамперед слід оцінити функціональні можливості розширення базових функцій із метою їх адаптації до моделі облікового процесу на підприємстві.

Аналіз ринку програмного софту показує, що на сьогодні є досить обмежене число програмних продуктів, призначених для ведення обліку за МСФЗ.

Інформаційні системи, нові технології штучного інтелекту та інновацій, будучи поєднані з досвідом професіоналів в області бухгалтерського обліку, можуть призвести до підвищення ефективності роботи компаній і, відповідно, економіки [28, с. 167]. До технологій, які вже змінили або потенційно можуть змінити роботу бухгалтерії, відносяться технології штучного інтелекту, комп'ютерного навчання, блокчейн і роботизована автоматизація процесів автоматизації (RPA) [28]. На сьогодні велика увага приділяється іншим технологіям автоматизації, включаючи системи ресурсів підприємства (ERP), штучний інтелект (AI) та ін. [29, с. 138].

Для розробки проекту автоматизації пропонуємо перш за все сформулювати методологічну базу, тобто набір документів, що регламентують порядок ведення обліку та формування звітності за МСФЗ в компанії, необхідний для проектування й розробки автоматизованої системи. Ці документи є основою для розробки проектної документації, у тому числі головного для програмістів документа – «Технічного завдання на розробку системи МСФЗ».

Проаналізувавши переваги та недоліки трьох розглянутих методів, а також узагальнивши подібність елементів на концептуальному та структурному рівні, Асває Азадєн запропонував підприємствам використовувати четвертий метод складання бухгалтерської (фінансової) звітності – комбінований, який застосовується в умовах автоматизованої обробки облікової інформації [26].

Сутність цього методу характеризується автоматизацією паралельного обліку деяких об'єктів, що мають розбіжності при відображенні в обліку та звітності за національними й міжнародними стандартами, а також трансформацією звітності за іншими показниками.

На нашу думку, застосування комбінованого методу для складання бухгалтерської (фінансової) звітності за міжнародними стандартами дозволить мінімізувати тимчасові витрати за рахунок автоматизації паралельного обліку деяких об'єктів та прискорить процес заповнення форм звітності, а також підвищить достовірність результатної інформації в умовах автоматизації бухгалтерського обліку.

Складання бухгалтерської (фінансової) звітності комбінованим методом подано автором [26] у вигляді концептуальної моделі автоматизованої обробки облікової інформації за звітний період (Рис. 6). Уважаємо, що саме концептуальне подання облікового процесу є основою його подальшого моделювання за допомогою засобів автоматизації.

В умовах ринкових перетворень усієї інформаційної системи підприємств, удосконалюється й система управлінського обліку. При розробці й впровадженні управлінського обліку керівників компаній часто цікавлять питання, пов'язані з сумісністю або інтеграцією різних облікових стандартів.

Здійснення управлінського обліку й формування звітності можливі відповідно до МСФЗ, П(С)БО або в змішаному вигляді. При виборі системи управлінського обліку необхідно враховувати специфіку діяльності підприємства, а також склад господарських операцій. У науковій літературі довгий час викликало бурхливі дискусії питання: «За якими стандартами вести управлінський облік?». Багато фахівців перевагу віддавали МСФЗ 1, обґрунтовуючи своє рішення тим, що правила й принципи міжнародних стандартів більше відповідають сучасним вимогам ведення бізнесу.

До процесу стандартизації управлінського обліку в багатьох економістів неоднозначне ставлення. Противники цього явища пояснюють це тим, що кожне підприємство унікальне й накладання стандартів (регламентів) може негативно вплинути на якість, своєчасність та вартість підготовки управлінських звітів.

Прихильники процесу побудови управлінського обліку за деякими загальноприйнятими правилами бачать у цьому позитивні сторони, пов'язані з простотою сприйняття звітності новими співробітниками, підвищенням якості та прозорості звітності. Ми дотримуємося погляду останніх і вважаємо, що стандартизація управлінського обліку необхідна, оскільки вона забезпечує не тільки економію часу, коштів, а й дозволяє уникнути суб'єктивного ставлення менеджерів до процесу підготовки управлінських звітів.

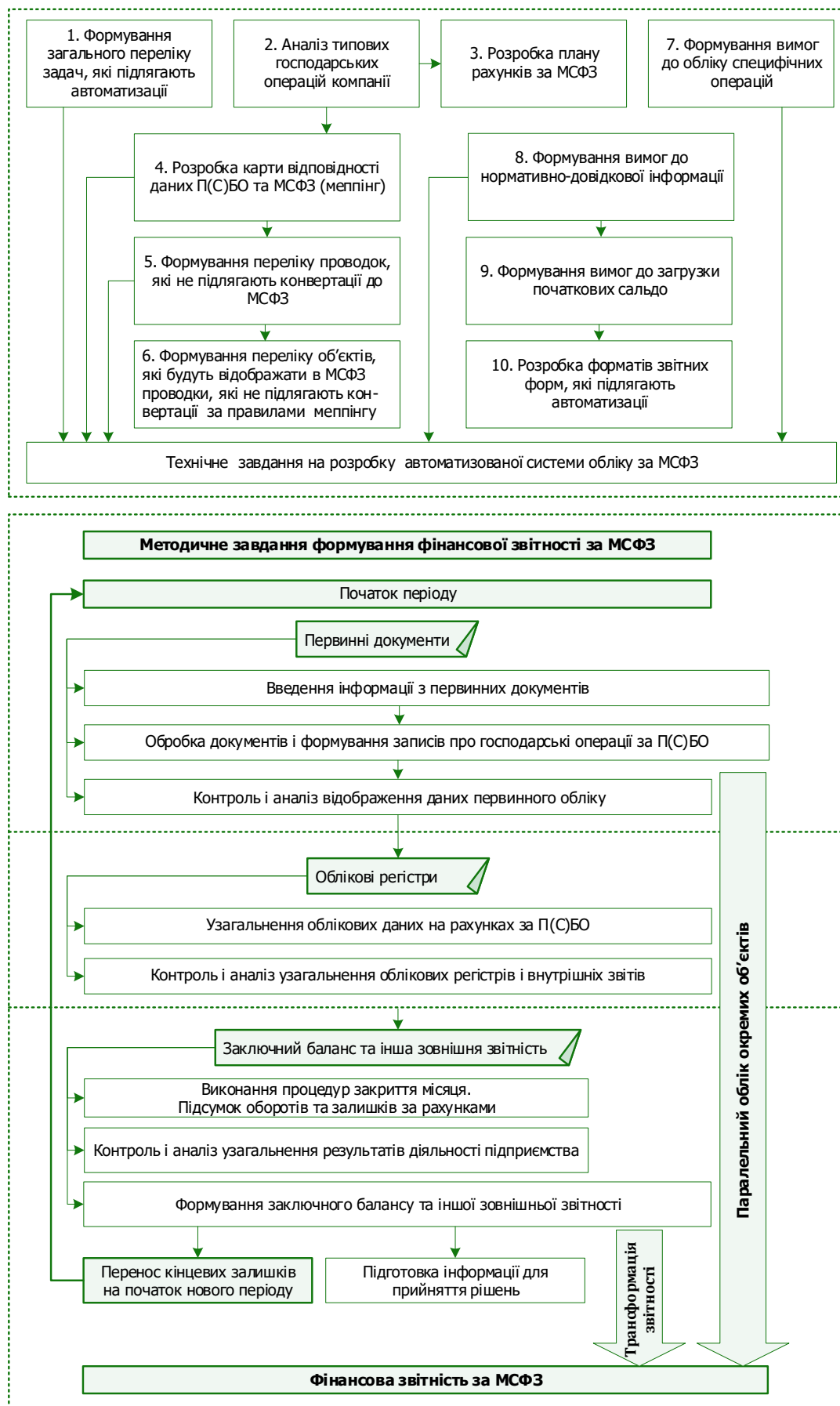

Рис. 6. Концептуальна модель автоматизованої обробки облікової інформації комбінованим методом. (Джерело: [26, с. 176])

Для постановки управлінської обліково-аналітичної системи чи її оптимізації в конкретній організації немає універсального алгоритму. Постановка управлінської обліково-аналітичної системи є складним завданням, яке пов'язане з певними труднощами. В академічній літературі є достатньо публікацій, які висвітлюють питання формування управлінського обліку та розглядають цей процес із різних точок зору. Незважаючи на те, що багато авторів у своїх роботах торкалися окремих методологічних проблем системи управлінського обліку на підприємстві, у цих методах немає єдиного системного підходу, що відображає інтеграцію управлінського обліку й міжнародних стандартів фінансової звітності.

У зв'язку з цим пропонуємо концепцію формування управлінської обліково-аналітичної системи з урахуванням інформаційної платформи МСФЗ (Рис. 7.).

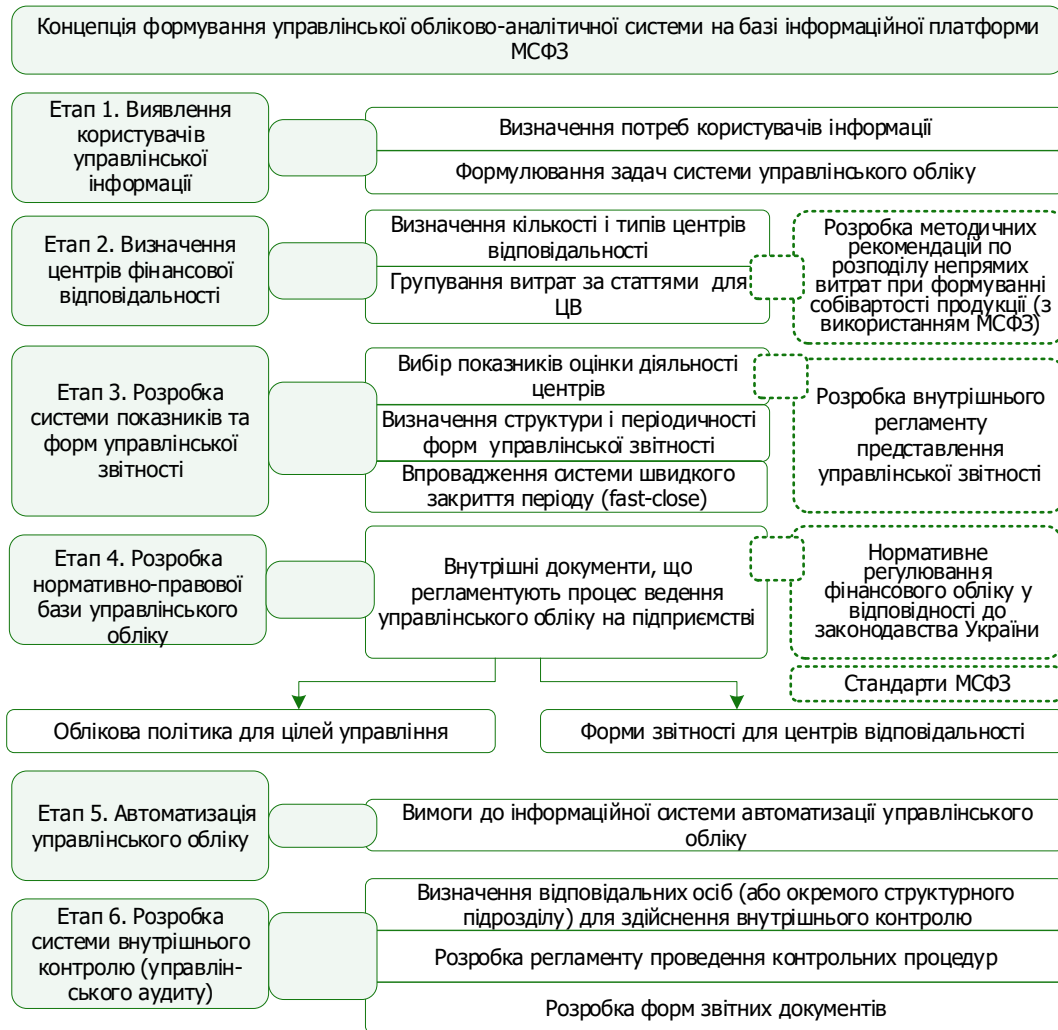

Рис. 7. Концепція формування управлінської обліково-аналітичної системи на основі інформаційної платформи МСФЗ.

Специфіка авторської моделі полягає в описі поетапного процесу постановки окремих елементів цієї системи з виділенням та конкретизацією інструментів і технологій, що використовуються на кожному рівні аналізованої процедури. Пропонований підхід до побудови системи підвищує ступінь доступності управлінських рішень, що обумовлено використанням принципів МСФЗ в процесі реалізації цієї моделі.

При постановці управлінської обліково-аналітичної системи з урахуванням інформаційної платформи МСФЗ багато компаній зазнають труднощів. Як правило, в організації вже є система управлінського обліку, супроводом якої займається конкретний підрозділ. Відповідно, впровадження принципів МСФЗ передбачає «перебудову» існуючої системи, при цьому персонал, задіяний у підготовці управлінської звітності, не завжди обізнаний із вимогами міжнародних стандартів. Але, незважаючи на це, позитивний вплив впровадження МСФЗ як основа для підготовки управлінської інформації значно перевищує зазначені мінуси.

Сьогодні все більше компаній використовують міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) для ведення управлінського обліку та, відповідно, складання управлінської звітності. На багатьох вітчизняних підприємствах для складання управлінської звітності використовуються бухгалтерські дані, а також фінансова та нефінансова інформація з оперативних джерел (наприклад, зі звітів керівників структурних підрозділів). Сучасна економічна література містить безліч статей, що пов'язані з постановкою системи управлінського обліку та описують складання управлінської звітності [16, 17, 19, 22]. Але в усьому різноманітті наведених прикладів відзначається відсутність чіткої моделі, яка в комплексі описує поетапний процес проведення процедур складання управлінської звітності.

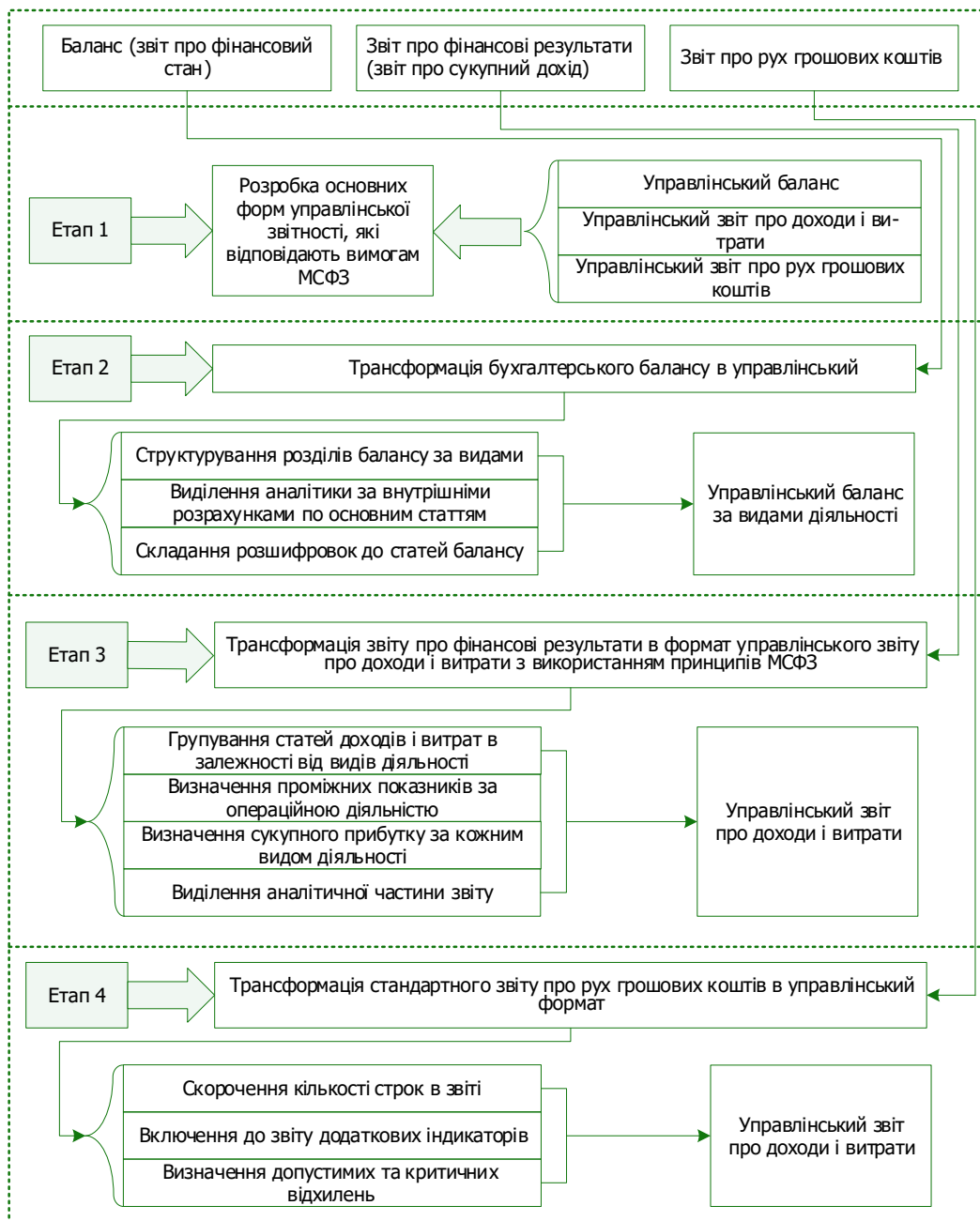

Рис. 8. Модель трансформації бухгалтерської звітності в формат управлінських звітів, адаптованих до вимог МСФЗ.

У спробі знайти розв'язання зазначеної проблеми авторами запропонована модель трансформації бухгалтерської звітності у формат управлінських звітів, адаптованих до вимог МСФЗ, яка представлена на Рис. 8. У ході трансформації виділено взаємозв'язок окремих показників балансу за видами діяльності з іншими управлінськими звітами.

Таким чином, вважаємо, що особлива значимість сформованих концептуальних моделей полягає в їхній практичній спрямованості, оскільки вони можуть стати основою для вибору ефективного методу складання фінансової та управлінської звітності за міжнародними стандартами. Концептуальні моделі, показуючи найбільш загальний опис

предметної галузі, можуть бути адаптовані під специфіку облікового процесу будь-якого підприємства, що складає звітність і за українськими, і за міжнародними стандартами.

ДИСКУСІЯ ТА ВИСНОВКИ

Питанням моделювання в різних сферах економіки присвячено досить багато праць, у яких розглядаються: теорія й методологія моделювання, інструменти моделювання, методи, процес розробки моделей, їх практичне застосування та результати, етапи й класифікаційні ознаки моделювання облікового забезпечення, установлення логічних та економічних взаємозв'язків між елементами облікового процесу, особливості моделювання облікової системи в умовах міжнародної та внутрішньої стандартизації бухгалтерською обліку [1, 2, 3, 30 та ін.].

Водночас слід зазначити, що підходи, запропоновані в цьому контексті авторами, не стосуються питання використання інструментів моделювання для складання фінансової та управлінської звітності за міжнародними стандартами, що свідчить про недостатню увагу, яку приділяють цій проблематиці. Актуальні розробки у сфері формування управлінської обліково-аналітичної системи на основі МСФЗ потребують конкретизації методології та методичного забезпечення. Що стосується процесу моделювання, то цей напрям для формування управлінської обліково-аналітичної системи практично не розглядається науковою та академічною спільнотою.

Ураховуючи відсутність комплексних праць із питань моделювання обліково-аналітичної системи фінансової та управлінської звітності, адаптованої до вимог МСФЗ, авторський підхід, запропонований у цьому дослідженні, дозволить організувати ефективний обліковий процес на підприємстві й за національними стандартами, і в умовах переходу на міжнародні стандарти за допомогою зближення облікових політик; забезпечить безумовну наукову основу його проведення, оперативність отримання та достовірність даних про об'єкт пізнання.

Виконаймо інтерпретацію отриманих даних та сформулюємо деякі висновки й обмеження. Зазначимо, що внаслідок того, що нові способи обробки облікової інформації призводять до вдосконалення способів реєстрації, обробки та доставки результатної інформації, вважаємо за необхідне виділити моделювання облікового процесу як один із перспективних напрямів.

Порівняльний підхід до різних моделей формування облікової політики дозволив виявити їхні переваги та недоліки й запропонувати концептуальну модель облікової політики відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) (Рис. 1), яка базується на Концептуальній основі МСФЗ, є невід'ємною складовою фінансової звітності й, на відміну від існуючої, ураховує взаємозв'язок вимог чинних нормативних документів та положень МСФЗ, що дозволило розробити опис елементів концептуальної моделі формування облікової політики відповідно до МСФЗ та визначити перелік етапів її формування. Запропонована модель є практичним інструментом для самостійної підготовки облікової політики щодо МСФЗ вітчизняними комерційними організаціями й може використовуватися як корпоративний документ, що забезпечує єдину систему обліку та звітності, і як практичний посібник для поточного навчання фахівців організації при переході до МСФЗ.

Із позиції аналізу норм українського законодавства в галузі бухгалтерського обліку та звітності й міжнародних стандартів запропоновано алгоритм зближення облікової політики за українськими стандартами та МСФЗ (Рис. 2) та розроблено механізм формування управлінської облікової політики, спрямованої на підготовку інформації відповідно до вимог МСФЗ, що підвищує ступінь достовірності інформації, дозволяє оптимізувати на різних рівнях управління процес ухвалення управлінських рішень та знизити витрати на проведення трансформаційних процедур (Рис. 2). Авторський підхід у запропонованому алгоритмі полягає у використанні таких принципів: 1) принцип економічної обґрунтованості застосування МСФЗ: якщо використання міжнародних стандартів дозволяло оптимізувати облік або отримувати додатну для ухвалення адекватних управлінських рішень звітність, то стандартів дотримуються. Якщо для окремих елементів облікової політики потрібні методи або прийоми, які не містяться в МСФЗ, то від застосування міжнародних стандартів можна відмовитися; 2) принцип зв'язку із системою мотивації – використовується для більш ефективної реалізації окремих елементів облікової політики; 3) принцип єдності управлінської термінології з міжнародними стандартами – використовується з метою підвищення ефективності роботи в різних структурних підрозділах, які відповідають за окремі ділянки діяльності (фінансові та нефінансові підрозділи).

Під час підготовки облікової політики для цілей управлінського обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів рекомендовано дотримуватися правил: якщо застосування МСФЗ дозволяє сформувати звітність, яка придатна для цілей управління організацією, то стандартів необхідно дотримуватись. Якщо для деяких конкретних господарських операцій необхідні методи обліку, які є економічно обґрунтованими, але не відповідають МСФЗ, від застосування міжнародних стандартів можна відмовитися з метою обліку таких операцій.

При дослідженні основних положень національних та міжнародних стандартів виявлено подібність елементів на концептуальному та структурному рівні в поняттях, складі та змісті фінансової звітності, складеної відповідно до П(С)БО та МСФЗ. Подібність елементів було покладено в основу розробки методики автоматизації складання бухгалтерської (фінансової) звітності. Для вибору ефективного методу складання бухгалтерської (фінансової) звітності за міжнародними стандартами сформовано концептуальні моделі автоматизованої обробки облікової інформації. Ці моделі є основою для подальшого бухгалтерського моделювання з метою складання звітності за міжнародними стандартами (Рис. 7, 8). Відмінність запропонованого методичного підходу до оптимізації способів трансформації фінансової звітності полягає в тому, що на основі аналізу та узагальнення переваг і недоліків існуючих методів запропоновано альтернативний комбінований метод за умови автоматизованої обробки облікової інформації, який об'єднує метод конверсії (паралельний метод) та метод трансляції, що дозволяє підвищити ефективність облікового процесу й створити прийнятні умови переходу до МСФЗ. Отримані результати є, на наш погляд, вельми корисними для вітчизняних підприємств, оскільки використання цього методу дозволяє скоротити терміни підготовки фінансової звітності за МСФЗ, сформувати базу для ухвалення оперативних управлінських рішень, підвищити аналітичність інформації, що дозволяє найбільш ефективно проводити аналіз фінансово-господарської діяльності компанії.

Важливим практичним результатом проведеного дослідження є запропонована концептуальна модель автоматизованої обробки облікової інформації. Уважаємо, що саме концептуальне подання облікового процесу є основою його подальшого моделювання з допомогою засобів автоматизації. Запропонована методика автоматизації складання бухгалтерської (фінансової) звітності підприємств комбінованим методом заснована на застосуванні функціональної схеми бухгалтерського моделювання за допомогою використання приватних моделей облікового процесу та розробки додаткового модуля до використовуваної автоматизованої системи бухгалтерського обліку на підприємстві. Важливим практичним результатом проведеного дослідження є те, що застосування розробленої методики дозволить автоматизувати складання бухгалтерської (фінансової) звітності підприємств в умовах переходу на міжнародні стандарти та оперативно отримувати достовірну результатну інформацію, необхідну зацікавленим користувачам для ухвалення економічних рішень. Використання саме комбінованого методу не потребує великих фінансових, трудових та тимчасових витрат і є оптимальним варіантом складання бухгалтерської (фінансової) звітності на підприємствах, які не використовують дорогих систем ERP-класу.

У ході дослідження виявлено, що в існуючих методичних розробках різних авторів, що відображають окремі методологічні проблеми, пов'язані з постановкою управлінського обліку на підприємстві, наголошується на відсутності чіткої моделі, що в комплексі описує поетапний процес проведення процедур складання управлінської звітності, а також відсутність єдиного системного підходу, який ілюструє інтеграцію управлінського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності.

У рамках дослідження на основі системного походу розроблено концепцію формування управлінської обліково-аналітичної системи на основі інформаційної платформи МСФЗ. Специфіка авторської моделі полягає в описі поетапного процесу постановки окремих елементів цієї системи з виділенням та конкретизацією інструментів і технологій, що використовуються на кожному рівні аналізованої процедури. Пропонований підхід до побудови системи підвищує ступінь доступності управлінських рішень, що ухвалюються, що обумовлено використанням принципів МСФЗ в процесі реалізації цієї моделі (Рис. 7). Перевагою запропонованої концепції формування управлінської обліково-аналітичної системи на основі інформаційної платформи МСФЗ є те, що вона включає опис організаційних і методичних процедур постановки кожного елемента системи, дозволяє виявляти та вирішувати нестандартні й проблемні ситуації в ході провадження господарської діяльності, дає можливість оцінити ступінь готовності підприємства до проведення уніфікації облікових процесів, а також надає можливість оперативного реагування менеджменту компанії на ринкову кон'юнктуру, що динамічно змінюється.

В економічній літературі відзначається відсутність чіткої моделі, яка в комплексі описує поетапний процес проведення процедур складання управлінської звітності. Важливим практичним результатом проведеного дослідження є запропонована модель трансформації бухгалтерської звітності у формат управлінських звітів, адаптованих до вимог МСФЗ (Рис. 8). Проведено трансформацію бухгалтерської звітності, у ході якої виділено взаємозв'язок окремих показників балансу за видами діяльності з іншими управлінськими звітами. Таким чином, серед сукупності перспективних результатів формування та впровадження системи управлінської звітності можна виділити такі: 1) отримання контролю за витратами та виплатами, оскільки у видатковій частині багатьох вітчизняних компаній висока частка неконтрольованих витрат; 2) досягнення чіткості при розподілі накладних та загальнофірмових витрат; 3) підвищення оперативності та повноти надання інформації співробітникам і керівництву; 4) придбання можливості структурування та отримання даних у різних зрізах.

Запропонована модель трансформації бухгалтерської звітності у формат управлінських звітів, адаптованих до вимог МСФЗ, забезпечує взаємозв'язок показників управлінських звітних форм, дозволяє менеджменту організації зіставляти отримані дані в розрізі видів діяльності та за певний часовий період із метою обґрунтування та ухвалення своєчасних і оперативних управлінських рішень.

Таким чином, у ході дослідження запропоновано вирішення значущої наукової проблеми: розробка теоретико-методологічних положень та науково-методичних рекомендацій щодо формування системи фінансового й управлінського обліку в умовах адаптації до міжнародних стандартів фінансової звітності на основі інтеграції облікових та аналітичних процедур аналізованих систем обліку. Теоретична значимість дослідження полягає в тому, що сформульовані теоретико-методологічні положення на основі інтеграції сучасних методів та моделей забезпечують комплексний підхід у питаннях дослідження взаємодії структурних елементів обліково-аналітичної системи в умовах реформування вітчизняної системи обліку та звітності відповідно до МСФЗ, а також стандартизації та глобалізації обліково-управлінської діяльності суб'єктів господарювання. Теоретичні результати дослідження стимулюють розвиток та дають можливості для нових наукових досліджень у сфері впровадження фінансового й управлінського обліку на вітчизняних підприємствах.

Практична значимість результатів дослідження полягає в тому, що використання розроблених науково-методичних рекомендацій, моделей та методик формування обліково-аналітичної системи фінансової та управлінської звітності відповідно до принципів міжнародних стандартів фінансової звітності сприятиме підвищенню якості інформаційних ресурсів та зростанню ефективності використання господарських засобів. Практична значимість дослідження полягає також у можливості використання основних результатів та висновків у діяльності підприємств для організації ефективного облікового процесу із застосуванням автоматизованих інформаційних систем унаслідок скорочення трудомісткості, а також підвищення оперативності та якості результатної інформації, необхідної для ухвалення економічних рішень. Використання методики, розробленої авторами, дозволить автоматизувати складання бухгалтерської (фінансової) звітності за умов переходу до використання міжнародних стандартів. Рекомендації цього дослідження носять конкретний практичний характер і можуть бути використані суб'єктами господарювання в обліково-управлінській практиці, у процесі розвитку методологічної бази обліково-аналітичного процесу. Окремі положення дослідження можуть використовуватись у навчальному процесі при підготовці спеціалістів, бакалаврів та магістрів економічного профілю з дисциплін «Управлінський облік», «Облік і звітність за міжнародними стандартами».

На завершення вважаємо за необхідне відзначити, що описана вище методика є лише першим кроком у напрямі моделювання обліково-аналітичної системи. Перспективними завданнями подальших досліджень є: 1) тривалість підготовки звітності за МСФЗ може складати близько 1,5-2 місяці. Великі терміни підготовки звітності знижують актуальність інформації, що надається. На нашу думку, впровадження системи швидкого закриття періоду (fast close) дозволить скоротити терміни підготовки управлінської звітності та буде серйозним кроком на шляху до гармонізації управлінського обліку й МСФЗ у рамках суб'єкта господарювання. Ця система може бути представлена у вигляді моделі, яка, крім змін в організаційній структурі підприємства, може включати й методологічну складову, яка передбачає використання механізмів, що дозволяють реалізувати метод урахування доходів та витрат «за нарахуванням» (що відповідає принципам МСФЗ), тобто за фактом здійснення операції, а не за фактом наявності виправдувальних документів; 2) у зв'язку з тим, що завдання обліку витрат та калькулювання собівартості продукції лежать у площині системи управлінського обліку, яка, у свою чергу, обумовлена потребами зовнішнього бізнес-середовища (швидке реагування на попит продукції, високі показники ефективності діяльності для залучення зовнішнього фінансування та ін.), вважаємо за доцільне дослідити можливості адаптації вимог МСФЗ у частині обліку витрат та калькулювання виробничої собівартості продукції до потреб облікових систем вітчизняних підприємств та розробити модель калькулювання виробничої собівартості продукції, засновану на концепції використання принципів МСФЗ у процесі диференціації витрат.

У подальшому доцільно також досліджувати техніко-організаційні тенденції, пов'язані з розвитком техніко-технологічного базису процесу формування й оприлюднення бухгалтерської та управлінської звітності за МСФЗ.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

1. Bezverkhyi, K. V. (2015). Osoblyvosti modelivannia oblikovoi polityky za MSFZ [Features of simulation accounting policies under IFRS]. *Molodizhnyi ekonomichniy daidzhest – Youth economic digest*, pp. 199-204. <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/10730>.
2. Krupka, Ia., & Kuz, I. (2013). Modelivannia system ta protsedur bukhhalters'koho obliku [Simulation of the systems and accounting procedures]. *Visnuk*

- TNEU, 3, pp. 62-68.
<http://visnyki.wunu.edu.ua/index.php/visnyki/article/view/519>.
3. Duliaba, N., Lakiza, V., & Dalyk, V. (2021). [Modeling of accounting and analytical support of management of economic activity of trade enterprises]. Modelyuvannya oblikovo-analitchnogo zabezpechennya upravlinnya ekonomichnoyu aktivnistyu torgovel'nih pidpriemstv. Ekonomichnij analiz. 2021. Tom 31. № 3. S. 173-182.
 4. <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/1950/6565657035>.
 5. Radova, O.V. (2017). Problemy adaptatsii vitchyznianoï systemy bukhhalterskoho obliku do mizhnarodnykh standartiv. [Problems of adapting the domestic accounting system to international standards]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 10, pp.786-789. Retrieved from: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/133.pdf.
 6. Kamenska, T. O. (2012). Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnos-ti v Ukraini: suchasnyi stan, praktyka y problemy vprovadzhennia. [International standards of financial reporting in Ukraine: current state, practice and problems of implementation]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, no. 12. pp. 39–43. Retrieved from: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=boau_2012_12_8.
 7. Kuzina, R. V. (2012). Harmonizatsiia finansovoi zvitnosti: mizhnarodnyi dosvid ta ukrainska praktyka . [Harmonization of financial reporting: international experience and Ukrainian practice]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytk*, no. 721, pp. 126–131. Retrieved from: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12695/1/23_119-131_Vis721_menegment.pdf.
 8. Kebko, V.V. (2016). Fundamentalni osnovy rozvytku skladovykh suchasnoi finansovoi zvitnosti. [Fundamental foundations of the development of components of modern financial reporting], *Oblik i finansy*, no. 2(72), pp. 23–28. Retrieved from: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Oif_apk_2016_2_5.
 9. Koriahin, M.V. (2018). Bukhhalterska zvitnist ta yii transformatsiia. [Accounting reporting and its transformation], *Naukovyi visnyk natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu*, no. 4, pp.38-49. Retrieved from: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/620239.pdf>.
 10. Korin, A.M. (2015). Shliakhy udoskonalennia metodyky skladannia finansovoi zvitnosti. [Ways of improving the methodology of financial reporting], *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomik*, no. 4, pp. 994–998. Retrieved from: <http://global-national.in.ua/issue-4-2015/12-vipusk-4-berezen-2015-r/717-korin-a-m-shlyakhi-udoskonalennya-metodiki-skladannya-finansovoji-zvitnosti>.
 11. Ivchenko, L.V., & Lezhnenko, L.I. (2018). Metodolohichni problemy skladannia finansovoi zvitnosti. [Methodological problems of financial reporting.]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 21, pp.660-665. Retrieved from: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/126.pdf>.
 12. Holov, S.F. (2014). Vdoskonalennia bukhhalterskoho obliku i finansovoi zvitnosti v Ukraini v konteksti yevrointehratsii [Improvement of accounting and financial reporting in Ukraine in the context of European integration] *Bukhhalterskyi oblik i audit*, no. 1, pp. 3-17. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2014_1_2.
 13. Rieznikova, V. V. (2014). Napriamy harmonizatsii bukhhalterskoho obliku ta finansovoi zvitnosti sub'ektiv hospodariuvannia v Ukraini do yevropeiskyykh. [Directions of harmonization of accounting and financial reporting of economic entities in Ukraine to European ones]. *Universytetski naukovi zapysky*, no.2, pp.210-224. Retrieved from: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Unzap_2014_2_26.
 14. Kharlamova, O.V. (2015). Transformatsiia yak sposib pidhotovky finansovoi zvitnosti za MSFZ [Transformation as a way of preparing financial statements under IFRS]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, no. 12(3), pp. 211-218. Retrieved from: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/161.pdf.
 15. Bohutska, L.T. (2017). Aktualni pytannia pidhotovky finansovoi zvitnosti za MCFZ: zavdannia ta vyklyky suchasnosti. [Actual issues of preparation of financial statements according to the International Financial

- Reporting Standards: modern tasks and challenges]. *Ekonomika i suspilstvo*, no.13, pp. 1302-1306. Retrieved from: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/217.pdf.
16. Radova, O.V. (2017). Problemy adaptatsii vitchyznianoї systemy bukhhalterskoho obliku do mizhnarodnykh standartiv. [Problems of adapting the domestic accounting system to international standards]. *Ekonomika i suspilstvo*, no.10, pp.786-789. Retrieved from: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/133.pdf.
 17. Parfentii, L.A., & Kaporina, T.S. (2019). Aktualni problemy rozvytku bukhhalterskoho obliku v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia. [Actual problems of accounting development in Ukraine and ways to solve them]. *Shhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, no. 4 (21), pp. 568-572. Retrieved from: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/21_2019/87.pdf.
 18. Bahrii, K.L. (2018). Transformatsiia finansovoi zvitnosti v Ukraini za MSFZ: perspektyvy ta osnovni pereshkody. [Transformation of financial reporting in Ukraine according to IFRS: prospects and main obstacles]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, no. 3, pp. 83-89. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2018_3_11.
 19. Zhuk, V.M. (2009). Kontseptualni zasady rozvytku upravlinskoho obliku v aharnomu sektori ekonomiky. [Conceptual foundations of the development of management accounting in the agrarian sector of the economy]. *Stratehiia rozvytku Ukrainy*, no. 1-2, pp.437-441. Retrieved from: <https://magazine.faaf.org.ua/konceptualni-zasadi-rozvytku-upravlinskogo-obliku-v-aharnomu-sektori-ekonomiki.html>.
 20. Bida, S. O. (2014). Orhanizatsiino-metodychnyi mekhanizm vprovadzhennia upravlinskoho obliku na vitchyznianykh pidpriemstvakh . [Organizational and methodical mechanism of management accounting implementation at domestic enterprises]. *Efektivna ekonomika*, no. 6. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3103>.
 21. Ozeran, A.V. (2015). Analiz korysnosti informatsii finansovoi zvitnosti dlia pryiniattia upravlinskykh rishen. [Analysis of the usefulness of financial reporting information for management decision-making.]. *Molodyi vchenyi*, no. 2(2), pp. 200-204. Retrieved from: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/106.pdf>.
 22. Hohol, M.M. (2020). Upravlinski aspekty orhanizatsii obliku ta formuvannia zvitnosti v umovakh dii mizhnarodnykh standartiv. [Management aspects of the organization of accounting and reporting under the conditions of international standards]. *Infrastruktura rynku*, no. 46, pp.101. Retrieved from: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/19.pdf.
 23. Prochazka, David. (2017). The Unintended Consequences of Accounting Harmonization in a Transition Country: A Case Study of Management Accounting of Private Czech Companies, Vol. 11, no. 4, p. 443. Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3200960.
 24. Wang, C. (2014). Accounting Standards Harmonization and Financial Statement Comparability: Evidence from Transnational Information Transfer. *Journal of Accounting Research*, no. 52(4), pp. 955–992. Retrieved from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1475-679X.12055>.
 25. Shvets, V. (2020). Standartyzatsiia ta harmonizatsiia upravlinskoho obliku y ekonomichnoho analizu v umovakh perekhidnoi ekonomiky. [Standardization and harmonization of management accounting and economic analysis in the conditions of a transitional economy]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 6(213), pp. 48-54. Retrieved from: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/ua/archives/9492>.
 26. Karpacheva, O.V. (2020). Oblikova polityka za MSFZ yak informatsiine zabezpechennia audytora [Accounting policy according to IFRS as an auditor's information support.]. *Visnyk universytetu bankivskoi spravy*, no. 2 (38), pp. 69-73. Retrieved from: <https://ser.net.ua/index.php/SER/article/view/384>.
 27. Aswaye Azaden. (2019). Oblik i audit za mizhnarodnimi standartami v umovah integraciyi v svitovu ekonomiku. [Accounting and auditing according to international standards in terms of integration into the world economy]. Thesis for cand. ekon. sci. Kharkov.
 28. Brazilii, N.M., & Krot, Yu.M. (2018). Osoblyvosti vprovadzhennia komp'uternykh bukhhalterskykh prohram na pidpriemstvi v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Peculiarities of the implementation of computer accounting programs at the enterprise in modern business conditions]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 22,

- pp.900-904. Retrieved from: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/168.pdf>.
29. Moll, J., & Yigitbasioglu, O. (2019). The role of internet-related technologies in shaping the work of accountants: New directions for accounting research, "The British Accounting Review, Elsevier, vol. 51(6). Retrieved from: <https://www.studocu.com/hk/document/all-nations-university.-college./management/essays/the-role-of-internet-related-technologies-in-shaping-the-work-of-accountants-new-directions-for-accounting-research/8291323/view>
30. Dariusz, Jędrzejka. (2019). Robotic process automation and its impact on accounting. „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, no.105 (161), pp.137–166. Retrieved from: <https://bibliotekanauki.pl/articles/515258.pdf>.
31. Shyhun, M.M. (2009) Rozvytok modeliuvannia systemy bukhalters'koho obliku: teoriia i metodolohiia [Development of the modeling of the accounting system: theory and methodology], ZhDTU, Zhytomyr, p. 632.

Nataliia Akimova, Tetiana Naumova, Aswaye Azaden, Viktoria Kozub, Serhiy Kozub

MODELS FOR THE FORMATION OF THE ACCOUNTING AND ANALYTICAL SYSTEM OF FINANCIAL AND MANAGEMENT REPORTING ON THE BASIS OF THE IFRS INFORMATION PLATFORM

As a result of the conducted research, the possibilities of modeling the accounting process at the current stage were considered and models of accounting (financial) and management reporting were developed in the conditions of the transition to IFRS.

To the fulfillment of requirements with IFRS 1, "First Application of International Financial Reporting Standards" (IFRS 1), the elements of preparatory work in the conditions of transition to IFRS. The first element of the organizational nature is the development of an accounting policy that falls within the organization's competence. 3 models of accounting policy are presented. As a part of Model 2, a Conceptual Model for the Formation of Accounting Policies in accordance with IFRS is proposed. The model for the formation of methodical provisions of accounting policy under IFRS is proposed.

Developed a mechanism for the formation of management accounting policies aimed at preparing information in accordance with IFRS, which increases the reliability of information and allows to optimize the management decision-making process at different levels of management

The ways of obtaining IFRS reporting by Ukrainian companies are comparatively analyzed for the identification of the most optimal one and in order to develop proposals for the further development of the method implemented within the framework of its application. The stages of financial statement compilation by means of each of the methods are specified, as well as the conceptual models of automated processing of accounting information using the method of transformation, parallel accounting (conversion), and translation, as well as the proposed combined method of compiling accounting (financial) reporting in the conditions of transition to the use of international standards.

The proposed methodology of preparing individual financial statements under IFRS allows a company with the lowest cost of labor and financial resources to collect and aggregate information for the preparation of reporting in an international format that has a fundamental impact on the effectiveness of managerial decisions, which largely depend on the reliability and timeliness of financial and managerial information contained in the relevant reporting, opening new opportunities to the organization for attracting large foreign investors.

The concept of the formation of a management accounting and analytical system based on the IFRS information platform has been developed, which includes a step-by-step process of setting up its individual elements with a description of organizational and methodical procedures, with the selection and specification of tools and technologies used at each level of the analyzed procedure. A model of the transformation of accounting reporting into the format of management reports adapted to the requirements of IFRS is proposed, in which the relationship of individual balance sheet indicators by types of activities with other management reports is highlighted.

Keywords: IFRS, modeling, conceptual model, accounting policy, financial reporting, transformation of financial reporting, management reporting

JEL Classification: M16, M41, F55, O21